

TERÂCİM-İ AHVÂL: KUYUMCU USTA AHMET ÇELEBİ-İ ÂMİDİ¹

Hazırlayan: Aziz AŞAN
Mardin Artuklu Üniversitesi

Âmid şehrinin kuyumcu esnafından bir merd-i hünerverdir. 940 hududunda dünyaya gelmiş idi. Pederleri de kuyumcu esnafının hünerverânından idi.

Şefkatli pederi, güher paresini mübadî-i neş'etinde 'ulûm ve marifet cevherlerinin tahsiline sevk eyliyordu. Kudret-i fatıra ise bu çocuğa resim yapmak hususunda fevkalade bir semahâtisti'dâtbağ etmiş idi.

Bir kâğıda eğlence suretiyle bir çizgi çizse gayet müstakîm bir hat husule gelirdi. Mel'aba tarihiyle duvara bir daire nakşetse perkâr ile ölçülünce muvafık düşerek üstadının takdir ve hayretini celb eylerdi. O lü'lüvî masum pederinin kuyumcu dükkânına gittikçe eline geçirdiği bir tel parçasını eğip bükerek bir şekl-i latîf zuhura getirir ve hanesi köşelerinde bulabildiği teneke parçalarını kesip bir birine lehimleyerek sanatlı gümüş çekmece taklidi meydana atardı.

Pederi bu harika-i istidadı görünce memnun olarak geceleri, tatil günleri kuyumculuk sanat-ı nefisesininkavâid ve dakâyikini talim etmeye başlamış ve o zeki çocuk, şu nazik sanatta terakki ettikçe etmiştir bir derecedeki pederinin vefatında henüz sinnîyirmibeş raddesinde olduğu halde kuyumcuların cümlesine fâik bir üstâd-ı mükemmel olmuştur.

Mekteb-i hakikiden acîb ve garîb bir surette ders-i sanayi' almaya muvaffak olan şu üstad, artık dükkâna oturunca meydana getirdiği bir takım evâni-i sim ve zer ve hülliyyât ve mücevher her tarafta kesb-i iştihâr eylemiştir. Cenâb-ı üstad, pota-i ümmetine ab û tab vererek sanatında bedâyi-'i acîbe ibraz eyler ve hatta hurda elmasları anlaşılmayacak bir surette yekdiğerinerabt ve istif ederek öyle nefâisasâr meydana getirdi ki görenler bir güher-i yekpare kıyas ederlerdi.

Bazen yekdiğerinden istifade-i envâr edecek surette kürfetelmaslala büyük hacimde öyle ay ve gün resimleri yapardı ki afitâba karşı tutulsa husule getirdiği dev bala şaşalarından, bir afitab-ı diğér zühur ediyor tasavvur olunurdu. Cihan-ı bedayi'i tezyin eden bu zatın hurdekârî ve sanatlı işleri elden ele gezmeye başlamış ve şöhret-i şayi'ası dilden dile düşmüş ve her tarafta birçok tâlib-i sanat, sâhib-i tercümeden dakâyik-i hüner ve marifet talimi için (Âmid)'i iktihâm etmiştir.

Usta Ahmet Çelebi, **Kanuni Sultan Süleyman** Han hazretleri gibi bir padişah-ı hekimin 955 ve 956 ve 961 senelerinde Âmid'i teşrif ve müddet-i medîde ikamet ederek taht-ı rezîn şahanelerini rekz ile padişahâne ve cihanpesendâne ifa buyurdıkları nutk-u hümayûnugûş ile kamiyâb olmuş ve memleketin ba'is-i ihyâsı olan **Ab-i**

¹ **Ali Emiri-i Âmidî**; *Âmid-i Sevdâ Mecmu'ası*, Matba'a-i Âmidî, İstanbul, 23 Şubat 1324, S. 2, s. 21-25.

Hamravât'ın² isâlesiyle sağır ve kebir umûm-u ahaliye vermiş oldukları ziyafet-i seniyyede hazır bulunmuştur.

966 senesinin 'id-i edhâsı arefesinde, henüz şehzade buldukları halde (Âmid)'i müşerref ve yetmiş bir gün ikamet buyuran **Sultan Selim Sani** hazretlerinin Diyarbekir valisi **İskender Paşa** delaletiyle iltifata mahzar olmuş ve bazı mücevherât-ı nefîsemübaya'a buyurarak Ahmet Usta'yı ğarik'ül-iltifât buyurmuşlar idi.

İskender Paşa³ ki 958'den 976 tarihine kadar on dört sene Diyarbekir'de valilik etmiştir Ahmet Usta'nın müşevvik ve mürebbilerinden idi.

İskender Paşa'dan sonra Diyarbekir valiliğine Sokullu hanedanından Kara Şahin lakabıyla meşhur **Mustafa Paşazâde Behram Paşa**⁴ tayin olunmuştur. Bu zat dahi gayet zîservet ve sanayiperver olduğundan bey' ve şîrâ ve teşviki, Usta Ahmet'in mucib-i şevk-i mezidi olmuştur.

975 senesinde Diyarbekir valiliğine sadrazam-ı meşhur, damat-ı şehriyari Sokullu **Mehmet Paşazâde** vezir-i mükerrer **Hasan Paşa** hazretleri tayin olunmuştur.

Âmid de kuyumculuğun bu derece terakkisini ve erbâb-ı sanatın teksirini ve bilhassa sâhib-i tercüme Ahmet Usta'nın harika-i maharetini görerek takdir-i feravân eyledi.

Bu sırada ise günden güne tekessür eden ehl-i sanatı, kuyumcuların mevây-ı kadîmleri artık isti'ab etmemekte idi.

'Ale'l-husus dükkânlarda harman gibi yığılan enva-'ı mücevherâtın muhafazasıyla def-'i mahzurât için gayet mazbut ve emin bir daireye lüzum görülüyor idi.

Zerkerâne mahsus olmak üzere elyevm Âmid'de mevcut olan kuyumcular çarşısını binaya kıyam eyledi. Bu kuyumcular çarşısından cami-i kebir'e doğru bir kol atarak şimdi Ketancılar namıyla maruf çarşığı dahi ilave etti.

Ahmet Usta ve şağirdanının isna' eyledikleri broşlar, gerdanlıklar, seyfmersa'lar, hançer cevherdarlar, ve gunagun şekilde mücevherât ile mersa' avizeler, aynalar şu **Ketancılar Çarşısındaki** dükkanlarda satılır idi. Dükkanlardaki mücevherâtın şu'leleri yek diğerine kapı ve fevkanı küçük pencerelerden içeriye düşen nur-i âfitab da bunlara

²**Ab-ı Hamravat** dört defa Âmid'i teşrif ile memleketimiz ahali hakkında her nev-i ni'am ve iltifatı rayikan buyuran Kanuni Sultan Süleyman hazretlerinin şehrimize kıyamete kadar bir yadigar-ı kıymettarı olan ma-i lezzin ism-i mahsusudur. Nice tepeler şikk nice müşkil mahalleler hark ve icap eden mahallelere cesîm setler inşa olunarak bezl-i himmet-i mülükâne ve hazâin-i hüsrûvana ile şehrin yüksek bir noktasından derun-i memlekete icra ve cevâmî' ve medâris ve mahallâta taksimatını ifâ ve hakikaten memleketimizi ihya eylemiştir. Şu ab-ı hayat buşanın memlekete suret-i nakl ve isalesi hakkındaki tafsilat-ı tarihiyeyi inşaallah gelecek nüshalarımızda i'ta edeceğiz.

³ Bu zatın mimari-i Osmanî tarz-ı latifi üzere gayet zarif ve dilreba ve kaşilerle müzeyyen olarak Âmid'de bir cami-i şerifi ve civarında bir hamamı ve cesîm bir kaşanesi ve Dağkapısı haricinde Hamamlı namıyla bir kasr-ı zibası vardır bunlardan yalnız hamam mürur-ı zaman ile münderes olup diğerleri elan mevcut ve mamurdur. Paşa alim ve şair ve gayet bahadır olduğu gibi mahdumları Ahmet ve Mehmet Paşalar ile Derviş Bey müfti-i Âmid Muslihüddin Larî hazretlerinin talebesinden şair alim civanmerd zatlar idi. Bu silsilenin evlâd ve ahvâdi hala şehrimizin eşrâf ve hanedanındandır.

Müşarünileyh İskender Paşa ile bazı evlâd ve ahvâdın ahval ve asârı ve pek kıymettar olan cami-i şerifinin suret-i binası hakkında inşaallah atiyen tafsilat veririz.

⁴ Bu zatın dahi Âmid de tarz-ı mimari-i Osmanî üzere gayet sanatına ve kaşilerle müzeyyen bir cami-i şerifi ve Paşa Hamamı namıyla hamamı ve Dağkapısı haricinde havadar bir mevkide kasrı vardır cami-i şerif ile hamam elan mamur ve mevcut ise de kasr harap olmuştur bu zat ile asârı ve hanedanı hakkındaki izahatımız atide gelecektir. İnşaallahüteala

karışarak çarşıya gidenler nurdan halk olunmuş başka bir dünyaya gidiyorlar zan olunur idi.

Paşay-ı kaderdân bu çarşının cânib-i şimâline de gayet cesîm bir han inşa etmiştir ki hala **Hasan Paşa Hanı** demekle maruftur.

Cevahirciler Ketancılar Çarşısı ile kuyumcular çarşısının vasatlarına handan, cesîm ve kabartmalı müzeyyen iki kapı⁵ konulmuştur ki aktâr-ı âlemden gelen cevâhir tüccarları bu hana misafir olurlar bu kapılar vasıtasıyla ham taşları kuyumculara satarlar ve tıraşı da alınıp işlenmiş mücevherâtı da cevâhir çarşısından iştirâ ederlerdi.

Han'ın Cevahirciler Çarşısına ve Cevahirciler Çarşısının Kuyumcular Çarşısına böyle kapı ve medhalleri olmakla beraber cümlesinin üzeri kurşunlu ve kapıları sabahleyin açılır akşamüstü kapanır bir surette inşa edilmiş bir vâsi' mahalle cesâmetinde olduğu halde hala mevcuttur. 978 senesinde Hasan Paşa Diyarbekir valiliğinden infisâl eylemiş ise de onun yerine gelen **Özdemirzâde Osman Paşa** dahi dünyanın en birinci zenginlerinden ve sanayi' ve ma'arifinâşıklarından bir zat olmakla Usta Ahmet Çelebi'yi i'zâz ve ibcâl eylemiş ve Hasan Paşa'nın vekilleri marifetiyle bu cesîm binanın ikmalî için mu'avenettederîğ-i himmet etmemiştir.

Yüz binlerle liralara sarf olunan şu ebniye-i cesîme tam yedi senede hitam-pezir olmuş müşarünileyh Özdemirzâde Osman Paşa gibi bir vezir-i bînazîr bir debdebe ve ihtişam ile resm-i küşâdını icra ederek Ahmet Çelebi, mezkûr çarşı-i vâsi' içinde reis-i zerkerân makam-ı mebcelineku'ud eylemiştir.

Şu cesîm ve kıymettar ebniyenin tarih-i itmâmı şu ibaredir ki mezkûrebniye-i mütemâtından olan hanı büyük kapısının cephesinde muharrer ve hala mevcuttur.

Kad 'amere haze'l-binâe'l-müşerreffe
Hasan Paşa ibni Mehmet Paşa el-âsâfü'l-a'zam
Fi eyyâmi's-Sultan Murat Han ibni's-Sultan
Selim Han haledellahumülkehu

982

İşte bu esnada idi ki Özdemirzâde Osman Paşa Diyarbekir valiliğinde tahvîl-i memuriyet eyledi.

O zaman fezâil ve kemâlât ve bahadırılığın bereket devri olmasından mıdır nedir. Diyarbekir valiliğine tayin olunan **Derviş Paşa** dahi namı sahâif-i tevârihte tebcil ile yâd olunan zevât-ı 'aliyeden idi. Bununla beraber kendisi Sokullu Hanedanından olmak hasebiyle şu ebniye-i cesîmeyi bina eden Hasan Paşa'nın da amcazâdelerinden idi.

Ahmet Usta'ya pek çok iltifat ve mu'avenette bulundu cenab-ı üstad ise dünyada kimsenin nâil olamadığı bu kadar teşvikler ve iltifatlara karşı asla nefsine kibir ve gurur getirmeyip gece gündüz devam eylediği sanatı rütbe-i 'ale'l-i'lâyâîsal eylemişti.

Aradan az bir müddet geçmemiş idi ki İran seferi açıldı Sokulluzâde Hasan Paşa da sefere memur olarak Âmid şehrine geldi.

Usta Ahmet'in takdim eylediği hülliyyât ve mücevherândaki sanat-ı i'cazâne Paşa'yı hayrette bıraktı. Usta Ahmet'e ne kadar iltifat eyliyorsa yine az görüyordu. Usta Ahmet ise ne yolda arz-ı şükrânedeciğine şaşırıp kalıyordu.

⁵Gerek kuyumcular gerek Cevahir Ketancılar Çarşıları vasatındaki şu kapılar şimdi mesdud bir haldedir.

Hasan Paşa hazretleri tarih-i mezkûrdan sonra on beş sene müddet zarfında Suriye, Bosna, Erzurum, Rumeli, Temeşvar, Macaristan Valisi olmuş.

Ve bilahare Dersaadet'te davetle vezir-i hâmis makamını ihrâz eylemiş idi.

Şu müddet zarfında Usta Ahmet Çelebi'ye, yakut, mücevher, la'lzeberced, sim û zere dair nevâdir ve zekkârdan birçok sanatlı ve nefis şeyler sipariş ve i'mal ettirmiştir.

Paşay-ı me'ali-i pesendin, acayib-i sanayi-'i dünyadan olmak üzere i'mal ettirdiği şeylerden biri (Kâh Behişt) isminde bir serîr ile (Ravza-i Behişt) isminde bir bahçe-i iremnaîr idi.

Usta Ahmet Çelebi, kıyamete kadar şan-ı üstâdiyeti söylenecek, dünyada bir eser bırakmaya hahşükür idi. Şu himmet-i 'aliye-i vezirâneyi görünce Paşanın inşa ettirdiği şu cesîm çarşıda mevcudüstadân-ı zerkerânı ve yetiştirdiği sair şagirdânı başına topladı ve her birinin kudret ve mahareti nisbetinde bir iş tevdi' ve en zarif sanatlı ve hurdekâr işleri kendi bizzat der-ahde ederek senelerle çalıştı Kâh Behişt ile Ravza-i Behişt'i on sene zarfında nâzirini gözler görmemiş bir sanat-ı nefise ile ikmâl eyledi.

Cenab-ı üstâd, yaprakların damarlarına, meyvelerin kaşr ve lebne varınca öyle bir sanat-ı bedi'adanakşeyledi ki masnu' olduğunu bilmeyen bir adam vehleten görünce meyve koparmak arzusuna düşerdi elini uzattıktan sonra işi anlayarak hayran olurdu. 1006 senesinde ni'me't-tesâdüf olarak Hasan Paşa Bağdat valiliğine tayin olunmakla güzergâhı olan Âmid'e gelerek nevâdir-i mezkûreye temaşa ve şu sanayi-'i nefise ve acîbeyemesrûr olarak Usta Ahmet'i memûlundan ziyade taltîf ve tatlîb eyledi.

O esnada bu asâr-ı nefiseninikmâline daha az bir müddet kalmış idi Paşa'nın Bağdat'a azimetinden bir sene sonra kelekler vasıtasıyla Bağdat beheşb-i âbâdanakl ile kırdırıp tenvir-i inzâr-ı enâm eylemiştir.

Kâh Behişt ve Ravza-i Behişt'i **Peçevî İbrahim Efendi Tarihinde** zikrederek aynen şu ibareyi yazıyor.

Hasan Paşa Bağdat Beylerbeyi'si iken kırk elli bin kuruşluk⁶ gümüşten Kâh Behişt nam serîrihdâs eder ve üzerinde yine sim hamdan eşcâr ve evrâk bahar makvelesiesmâr vaz' edip bir vecihle tertip ve tezyin eder ki ukûl hayran olur.

Paşa Bağdat valiliğinde bulunduğu müddetde şu ravza-i mesnuaynazargahından ayırmamış ve 1012 senesinde Celali eşkiyasının tedibine memuren avdetinde birlikte nakline teşebbüs eylemişti.

Yine Peçevîİbrahi Efendi tarihinde der ki:

Paşanın hazinesi Bağdat'tan gelirken **Celâlî Deli Hasan** pençesine girer ve Ravza-i Behişt'i Deli Hasan kırdırıp etbâ'na seyrettirdi. Paşanın kethüdası Şahverdi kethüda naklelerdi.

İşte Usta Ahmet Çelebi'nin kuyumculuk sanatında nasıl bir harika olduğu meydana getirdiği şu yadigâr-ı kıymettar ile müsbettir.

Ahmet Çelebi gibi bir üstâd-ı celili, yadigâr-ı sanatı yalnız bunlardan mı ibarettir.

Pek çok emâkin-i mübâreke ve teribbe-i 'âliyede bulunan bâb ve şebîneler ve avize ve masna' kandiller Ahmet Usta'nın yadigâr-ı üstadiyetidir. Ezcümle vasıl-ı seraperde-i esrârKuyûmî Mevlana Celaledin-i Rumî hazretlerinin Konya'daki türbe-i mu'taralarını gümüşten mamul ve gayet müzeyyen olan ikinci kapısı müşarünileyh Hasan

⁶elli bin kuruş şimdiki rayic hesabıyla elli bin liradan fazla demektir.

Paşa tarafından ol esnada imal ve takdim olunduğu üzerinde muharrer olan şu kı'ta-i tarihîyedenmüstebandır ki bunun da ya Ahmet Usta'nın yahut şagirdânından birinin asâr-ı mahareti olduğunda şüphe yoktur.

Sadrazam Mehmet'in halefi
Vüzerâserveri Hasan Paşa
Asitanınabab-ı menlânın
Etti elf u semanedeihdâ
1008

Zerker Ahmet Çelebi'nin vefatı 1010 hududundadır. Ziya'-ı ebedisi 'alem-i sanat için pek büyük zaiyâtta idi.

Üstâd müşarünileyhin şöhreti ve zikr-i hayrı dillerde bir hayli zaman devam eylediği gibi kuyumculuk sanatı bu zatın himmeti ile pek çok terakki eylemiş ve bunun çeyre deste-i maharetinden iktibâs ederek pek çok sanatkâr-ı mâhiryetişmiş ve yetiştirdiği şagirdân dahi ab-ı ruy-izerkerân-ı cihan olmuş idi.

Hatta Fatih-i Sâni-i Bağdat Sultan Murat Han Rabi' hazretleri Bağdat behişt-i abâdîfethettikteemâkin-i mübârekeyezinâtınıÂmid'den sipariş etmiş ve müteakiben Âmid şehrine gelerek bir gün ikametle bu tezyinât-ı mübârekeyüstâd-ı bî nazir müşarünileyhi şagirdân-ı bedayi'-i peyrası meydana getirmiştir ki bu babda Tarih-i Naima'da aynen şu ibare muharrerdir.

Padişah hazretleri hengam şitâ olmakla yetmiş bir gün Diyarbekir'de ikamet buyurdular.

Hazreti İmam-ı Azâm türbesine sîm-i hamdan bâb ve şebke ve bazı avizeler ve masna' kandiller tertip olunup ol diyarın meşhur üstâd kuyumcularına yaptırıp mahalline vad' olunmak için Bağdat'a irsâl eyledi.

O hünerver-i yekta, gayet halûk, müttakî, mütevazi, edîbve arif bir zat olup daima ulemâ ve fudelâ ile de enîs ve celîs idi. İrtikâb-ı menâhi gibi rezâili meslek-i mümtaz-ı beşeriyete menâfi görür erbâb-ı müracaata daima hatır nevazane muamele ibraz ederdi.

Binaenaleyh bütün iyi adamlar kendisini pek sever idi. Fudelâ ve üdebây-i memlekete her taraftan gelen mektuplarda hakkında selam ve tahiyyât-ı ta'zimîyeîrad olunurdu.

O asrın fudelâsındanSincar müftüsünün mahdumu Mehmet Sani hazretleri Sincar'dan bazı fudelây-ı Âmid'e yazdığı kıymettar bir mektupta üstâd-ı müşarünileyhi bakınız nasıl bir suret-i tebcilkâranedeyâd ediyor. Aynen ibare şudur:

Üstâd Ahmet Zerker,Sefabahş-ı kulûb ve ruhperverkardeşimiz ve haldaş yoldaşımız hizmetlerine dualar olunur.

Selam-ı ez men bir an yar-ı güzîde
Ki o can-ı menset ve hem düdîde

İşte cenâb-ı üstâdZerker Ahmet Çelebi'nin hâiz olduğu harika-i maharet ve sanattaki ikdâm ve faaliyet, şehrimizi kuyumculuk sanat-ı nefsesinde böyle mağbûtemsâr ve bilâd olacak bir meşher haline getirmiş idi. (Rahmetullâhi aleyh)

Ali Emirî-i
Âmidî

بر خط حصوله کلیدی . ملعبه طریقیه دیواره
بر دایره نقش اینسه پر کار ایله اولجولنجه موافق
دوشهرك استادینك تقدیر و حیرتی جلب ایلردی .
اولولوی معصوم ، پدرینك قیومجی دكانه كندكجه
النه كچیردیکی بر تیل پارچه سنی اکوب بوكهرك بر شکل
لطیف ظهوره کتیرر . و خانه سی گوشه لر نده بوله بیلیدیکی
تنگه پاچه لرینی کسوب بر برینه له میایه رك صنعتی کوموش
چکجه تقلیدی میدانه آناردی .

پدری ، بو خارقه استعدادی کورنجه نمون اوله رق
کیجه لری ، تعطیل کونلری قیومجیلیق صنعت
نفسه نك قواعد و دقایقی تعلیم اینکجه باشلامش
واو ذکی چوجق ، شو نازك صنعتده ترقی ایندکجه
ایتمشدر بر درجه ده کی پدرینك وفاتنده هنوز سنی
یکرمی بش راده سنده اولدینی حالده قیومجیلرک
جهله سنه فائق بر استاد مکمل اولمشیدی .

مکتب حقیقیدن عجیب و غریب بر صورتده درس
صنایع آلفه موفق اولان شو استاد، ارتق دكانه اوتورنجه
میدانه کتیردیکی بر طاقم اوانی سم وزر و حلیات
و مجوه هر طرفده کسب اشتهار ایلمشدر . جناب
استاد ، پوته همتنه آب و تاب و برهرك صنعتده بدایع
عجیبه ابراز ایلر و حتی خرده الماسلری اکلانشلیه جق
بر صورتده یکدیگرینه ربط واستف ایدرک اویله
نفایس آثار میدانه کتیردی که کورنلر بر کوهر
یکپاره قیاس ایدرلردی

بعضاً یکدیگرندن استفاضه انوار ایده جک صورتده
کرفت الماسلرله بیوک حجمده اویله آی و کون رسملری
یاپاردی که آفتابه قارشو طو تسله حصوله کتیردیکی دوبالا
شعشعه لردن ، بر آفتاب دیگر ظهور ایدیور تصور
اولنوردی ، جهان بدایی آتیزین ایدن بوذاتک خرده .
کاری اوضعتلی ایشلری االدن اله کرمکه باشلامش
وشهرت شایعه سی دیلدن دیله دوشمش و هر طرفده

ایدیله جک مافوقکمز شدتله ایضاحات ایسته یه جک
ایشک اهمیتنه شکایتک تکررینه کوره تحقیق مأموری ،
هیئت تحقیقه کوندریله جک بونلره قارشو صبر ایله صرف
مدافعه حالنده بونجه جقسکز ، تحقیقات واقعه له کزده
حیقه سده دوشمنکز بونکله مایوس اولمز ، متصل
چالیشر نهایت دولاب تزویرینك تأثیریه واقعا حقی اما
بودارده سز ادعی اورادن قالدیرملی بشقه بر محله نقل ایلی
فکرینی استحصاله موفق اولور ، و بالنتیجه بر شهر خلقی
نامنه دکل انلرک امانه ، نفوذینه بند ایتمش برویا بر قاچ
شخص منفعبرینك حرص جاهلانه سنه فدا ایدیلورسکز
ایشته سزه بر چوق ناموسلی غیور عقیف مقدم
مأمورلر مزمک اوغرا دینی مشکلات عظیمه نك مهم
بر صحنه سی بر صحنه مقیسه حقیقت فقط طشره اداره
مأمورلرینك اوغرا دینی دردلر چکدکلری اضطر ایلر
بو قدرله ده قالملاز اجانب یوزندن کندی آمرلرندن معیتده
بولنوب دفع ایده مدیکی فنا مأمورلردن ده بر چوق
شیلردن .

تراجم احوال

قیومجی اوسته احمد چلی آمدی

(آمد) شهرینك قیومجی اصنافدن بر مرد
هنروردر ۹۴۰ حدودنده دنیا به کیش ایدی . پدرلری ده
قیومجی اصنافک هنرورانندن ایدی .

شفقتلی پدری ، کوهر پاره سنی مبادی نشئتده
علوم و معرفت اچوه لرینك تحصیله سوق ایلیوردی
قدرت فاطره ایسه بوجوجغه رسم یایمق خصوصنده
فوق العاده بر ساحت استعداد بخش ایتمش ایدی .
بر کاغده اکلنجه صورتیه بر جزکی اچر سه غایت مستقیم

اون درت سنه دیار بکرده والبلک ایتمشدر احد اوسته نك مشوق و سربیلرندن ایدی .

اسکندر پاشادن صکره دیار بکر والبلکنه صقوللی خاندانندن (قره شاهین) لقبیه مشهور مصطفی پاشا زاده بهرام پاشا [۱] تعیین اولمشدر پوزات دخی غایت ذی ثروت و صنایع پرور اولدیغندن بیع و شراوتشویق ، اوسته احمدک موجب شوق مزیدی اولمشدر .

۹۷۵ سنه سنده دیار بکر والبلکنه صدر اعظم مشهور ، دانا دشهیری صقوللی محمدپاشا زاده وزیرمکرم حسن پاشا حضر تلی تعیین اولمشدی .

(آمد) ده قیو مجلیفک بودرجه ترقیسنی وارباب صنعتک تکثرنی وبالخاصه صاحب ترجمه احمد اوسته نك خارقه مهارتی کوره رک تقدیر فراوان ایدی .

بوصر ده دایسه کوندن کونه تکثر ایدن اهل صنعتی ، قیو مجلیفک مأوای قدیمتری آرتق استیعاب ایتمکده ایدی .

علی الخصوص دکانلرنده خرمن کبی یغیان انواع مجوهراتک محافظه سیله دفع محذورات ایچون غایت مضبوط و امین بردار تیه لزوم کور یله یور ایدی .

زرکرانه مخصوص اولوق اوزره الیوم (آمد) ده موجود اولان قیو مجلیف چارشوسنی بنایه قیام ایدی .

بو قیو مجلیف چارشوسندن جامع کیره طوغری برقول آتیرق شمده (کتانیجیلر) نامیه معروف چارشویی دخی علاوه ایدی .

احمد اوسته و شاگرداننک اصناع ایلدکری بروشلر کردنلکلر سیف مرصعلر خنجر جوهر دارلر و کونا کون شکلده مجوهرات ایله مرصع اویزه لر ، آینه لر

[۱] بوذاتنک دخی (آمد) ده طرز معماری عثمانی اوزره غایت صنعتلی و کاشیلرله مزین برجامع شریفی و (پاشا حامی) نامیه حامی و طاع قیوسی خارچنده هوادار بر موقعه قصری واردر جامع شریف ایله حمام الآن معمور و موجود ایدسه قصر خراب اولمشدر بوذات ایله آناری و خاندانی حقه دهکی ایضاحاتر آتیده کله کبدر . انشاء الله تعالی

برچوق طالب صنعت ، صاحب ترجمه دن دقایق هنر و معرفت تعلیمی ایچون (آمد) ی اقتحام ایتمشدر .

اوسته احمد چلی قانونی سلطان سلیمان خان حضر تلی کبی بر پادشاه حکیمک ۹۵۵ و ۹۵۶ و ۹۶۱ سنه لرنده

(آمد) ی تشریف و مدت مدیده اقامت ایدرک تحت رزین شاهانه لرینی رکر ایله پادشاهانه وجهه

پسندانه ایضا بیور دقلری نطق هایونی کوش ایله کامیاب اولمش و مملکتک باعث احیاسی اولان (آب حرات) ک [۱] اساله سیله صغیر و کیر عموم اهالی یه ویرمش اولدقلری ضیافت سیده حاضر بولنمشدر .

۹۶۶ سنه سنک عید اضحاسی عرفه سنده ، هنوز شهزاده بولندقلری حالده (آمد) ی مشرف و تمش بر کون

اقامت بیوران سلطان سلیم ثانی حضر تلی رنک دیار بکر والیسی اسکندر پاشا دلالتیه التفاتنه مظهر اولمش

و بعض مجوهرات نفیسه مایعه بیوره رق احمد اوسته یی غریق التفات بیور مشلر ایدی .

اسکندر پاشا [۲] که ۹۵۸ دن ۹۷۲ تاریخنه قدر

[۱] (آب حرات) درت دغه (آمد) ی تشریف ایله مملکتز اهالیسی حقه ده هر نوع تم و التفاتی رایگان بیوران قانونی

سلطان سلیمان حضر تلی رنک شهر مزه قیامته قدر بر یادگار قیامتداری اولان ماه لندیک اسم مخصوصیدر . بیجه تیه لرشق بیجه مشکل

مخار خرق و آتیباب ایدن محلا ره جیم سدر انشا اولنه رق بدل همت ملوکانه و خزائن خسروانه ایله شهرک یوکسک بر

نقطه سندن درون مملکتک اجرا و جوامع و مدارس و محلاته تقسیماتی ایضا و حقیقه مملکتزنی احیا ایلمشدر .

شوا ب حیات بخشانک مملکتک صورت نقل و اساله سی حقه دهکی تفصیلات تاریخیه یی انشاء الله کله چک نسخه لر مزده اعطاء ایده کجک .

[۲] بوذاتک معماری عثمانی طرز لطیفی اوزره غایت ظریف و دلربا و کاشیلرله مزین اوله رق (آمد) ده برجامع شریفی

و جوارنده برجامی و جیم برکاشانه سی و طاع قیوسی خارچنده (حامی) نامیه بر قصر زیباسی واردر بولن دن یالکرز

حمام هرور زمان ایله مندرس اولوب دیکر لر ی الآن موجود و معمور در پاشا عالم و شاعر و غایت بهادر اولد یی کبی محمدوملری احمد و محمد پاشا لر ایله درویش بک مفتی آمد مصطلح الدین لاری حضر تلی رنک طلبه سندن شاعر عالم جوانمرد

ذاتلر ایدی بوسله نك اولاد و احفادی حالاشهر منک اشرف و خاندانندنر .

مشار ایله اسکندر پاشا ایله بعض اولاد و احفادینک احوال و آناری و بک قیمتدار اولان جامع شریفنک صورت بناسی حقه ده انشاء الله آتیا تفصیلات ویریز .

رسم کشادینی اجرا ایدرک احمدچلی ، مذکور چارشوی
واسع ایچنده رئیس زرکران مقام مبعثه قعود
ایلشدر .

شو جسم و قیمتدار ابنیه نك تاریخ آعای شو عباره
درکه مذکور ابنیه متمماتندن اولان خانك بيوك قیو-
سنگ جبهه سنده محرر وحالا موجوددر .

قد عمر هذالبناء ، المشرفة
حسن پاشا بن محمد پاشا الآصف الاعظم
فی ایام السلطان مرادخان ابن السلطان
سلیم خان خلدالله ملکه

۹۸۲

ایشته بو ائشاده ایدی که اوز دمیر زاده عثمان پاشا
دیاریکر والیککندن تحویل مأموریت ایلدی .
اوزمان فضل وکالات وهدرلکک برکت دوری
اولسندتمیدر نهدر .

دیاریکر والیککه تعیین اولنان درویش پاشادخی
نامی صحائف توارینده تجیل ایله یاد اولنان ذوات عالیه
دن ایدی . بونکله برابر کندیس صقولای خاندا -
نندن اولمق حسیله شو ابنیه جیمه بی بنا ایدن حسن
پاشانکده عمجه زادلرندن ایدی .

احمد اوسته یه پک چوق التفات و معارننده بولندی
جناب استاد ایسه دنیاچه کیمسه نك نائل اوله مدینی
بو قدر تشویقلر و التفاتلره قارشو اصلا نفسنه کبر و
غرور کتورمیوب کیچه کوندز دوام ایلدیکی صنعتی
رتبه علی الاعلا یه ایصال ایشدی .

اره دن از برمدت کچماش ایدی که ایران سفری
اچدی صقولای زاده حسن پاشاده سفره مأمور اوله رق
(آمد) شهرینه کلدی .

اوسته احمدک تقدیم ایلدیکی حلیات و مجوهرا نده کی
صنعت اعجازانه پاشایی حیرتده بر اقدی ، اوسته احمده
نقدر التفات ایلورسه یه آز کوربیوردی اوسته

شوکتانچیلرده چارشوسنده کی دکانلر صایلیر ایدی .
دکانلرده کی مجوهرا نك شعله لری یکدیگر یه قیو و فوقانی
کوچوک پنجره لردن ایچریه دوشن نور آفتابده بونلره
قاریشهرق چارشویه کیدنلر نور دن خلق اولتمش بشقه
بردنیایه کدیورلر ظن اولتور ایدی .

پاشای قدردان ، بو چارشونك جانب شماله ده غایت
جیم برخان انشا ایشددرکه حالا حسن پاشا خان
دیملکه معروفدر .

جواهرچیلر (کتانیچیلر) چارشوسو ایله قیو مجیلر
چارشوسنك وسطلرینه خاندن ، جیم وقبارتمه لی مزین
ایکی قیو [۱] قونلشدرکه اقطار عالم دن کلان جواهر
تجارلری بوخانه مسافر اولورلر بو قیولر واسطه سیله خام
طاشلری قیو مجیلره صاتارلر و تراشیده اولنوب ایشلمش
مجوهرا تی ده جواهر چارشوسندن اشترا ایدرلر ایدی .
خانك جواهرچیلر چارشوسنه و جواهرچیلر

چارشوسنك قیو مجیلر چارشوسنه بویله قیو ومدخللری
اولمغله برابر جمله سنك اوزری قورشونلی وقپولری
صباحلین اچیلیر اقسام اومتی قنایر بر صورتده انشا
ایدلش برواسع محله جسامتده اولدینی حالده حالا
موجوددر ۹۷۸ سنه سنده حسن پاشا دیاریکر والیککندن
انفصال ایلش ایسه ده آنک ریسه کلان اوزد میرزاده عثمان
پاشادخی دنیا نك اک برنجی زنیکنلرندن و صنایع و معارفک
عاشقلرندن برذات اولمغله اوسته احمدچلی بی اعزاز
واجمال ایلش و حسن پاشانك و کیللی معرفتیه بو
جیم بنانك اکیلی ایچون معاوتنده دریغ همت
ایتامشدر .

یوزبیکلرله لیرالصر ف اولنان شو ابنیه جیمه
تمام ایدی سنه ده ختام پزیر اولمش مشارالیه اوزد میرزاده
عثمان پاشا کی روزیری نظیر بردبدبه واحتشام ایله

[۱] کرک قیو مجیلر کرک جواهر [کتانیچیلر] چاشورلی
وسطنده کی شو قیولر شمدی مسدود برحاله در .

احمد ایسه نه بولده عرض شکران ایده جگنه شاشروب
قالیوردی .

حسن پاشا حضرتلری تاریخ مذکوردن صکره اون
ایش سنه مدت ظرفنده سوریه بوسنه ارضروم روم
ایلی طمشوار مجارستان والیسی اولمش .

وبالاخره درسماده دعوتله وزیر خامس مقامی
احراز ایش ایلی .

شومدت ظرفنده اوسته احمد چلی به ، یاقوت
مجوهر لعل زبرجد سیم وزره دائر نوادر وزکردن
بر چوق صنعتلی ونفیس شیلر سپارش و اعمال
ایتدرمشدر .

پاشای معالی پستدک ، عجایب صنایع دنیادن
اولوق اوزره اعمال ایتدردیکی شیلردن بری (کاخ بهشت)
اسمنده بر سررایله (روضه بهشت) اسمنده بر باغچه
ارم نظیر ایلی .

اوسته احمد چلی ، قیامته قدر شان استادتی سو
یلنه جگ دنیاده بر اثر براقغه خواهشکر ایلی . شو
همت عالیه وزیرانه بی کورنجه پاشانک انشا ایتدردیکی
شو جسم چارشوده موجود ، استادان رزکرانی
ویتشدردیکی سائر شاکردانی باشنه طوبلادی وهر
برینک قدرت ومهارتی نسبتده بر ایش تودیع واک
ظریف صنعتلی وخرده کار ایشلری کندی بالذات
درعهده ایدرک سنه لرله چالشدی (کاخ بهشت) ایله
(روضه بهشت) ی اون سنه ظرفنده نظیرینی کوزلر
کورماش بر صنعت نفیسه ایله ا کمال ایلی .

جناب استاد ، یپراقلرک طمرلرینه میوه لرک قشر
ولنه وارنجه اوله برصنعت بدیعده نقش ایلی که
مصنوع اولدیغنی بیلمیان بر آدم، وهله کورنجه میوه قویارمق
آرزوسنه دوشردی النی اوزاندقدن صکره ایشی
اکلایه رق ولهان وحیران اولوردی ۱۰۰۶ سنه سنه نعم
التصادف اوله رق حسن پاشا بغداد والیکنه تعیین اولنمغه

گذرکاهی اولان (آمد) ه کلرک نوادر مذکورینی
تماشا وشوصنایع نفیسه و عجبیه به مسرور اوله رق اوسته
احمدی مأمولندن زیاده تلطیف وتطیلیب ایلی .

اواننده بو اثار نفیسه نیک ا کماله ده آز برمدت قالمش
ایلی پاشانک بغداده عزیمتدن برسنه صکره کلکلر
واسطه سیله بغداد بهشب آباده نقل ایله قوردیروب تنویر
انظار انام ایشدر .

(کاخ بهشت) و (روضه بهشت) ی پجوی
ابراهیم افندی تاریخنده ذکر ایدرک عنیا شو عباره بی
یازده بور .

(حسن پاشا بغداد بکلر بکیسی ایکن قرق اللی بیک
غروشلق (۱) کوموشدن (کاخ بهشت) نام سریری
احداث ایدر واوزرنده بنه سیم خامدن اشجار واوراق
بهار مقوله سی اثمار وضع ایدوب بر وجهله ترتیب
وترتیب ایدرکه عقول حیران اولور)

پاشا بغداد والیکنده بولندینی مدته شوروضه
مصنوعه بی نظر کاهندن آیرماش و ۱۰۱۲ سنه سنه
جلالی اشقیاسنک تأدینه مأموراً عودتنده بر لکده
نقلنه تشبث ایشدر .

ینه پجوی ابراهیم افندی تاریخنده دیرکه
(پاشانک خزینه سی بغداددن کسورکن جلالی
دلی حسن پنجه سنه کیرر و (روضه بهشت) ی دلی حسن
قوردیروب اتباعنه سیر ایتدریر . پاشانک کتخداسی
شاه وردی کتخدانقل ایدردی) .

اشته اوسته احمد چلی نیک قیومجیلیق صنعتده نصل
برخارق اولدینی میدانه کتیردیکی شو یادکار قیمتدار ایله ده
مبتدر .

احمد چلی کبی بر استاد جلیک یادکار صنعتی یالکر
بولردنی عبارتدر .

[۱] الی بیک غروش شمیدی رایج حسابله الی بیک
ایرادن فضله دیمکدر .

(پادشاه حضرتلری هنگام شتا اولمغه یمش برکون دیار بکرده اقامت بیوردیلر
حضرت امام اعظم تربسه سنه سیم خامدن باب وشبکه وبعض اویزه لر ومصنع قندیلر ترتیب اولوب اول دیارک مشهور استاد قیوجیلرینه یابدیروب محله وضع اولنمق ایچون بغداده ارسال ایلدی)
او هنروریکتا. غایت خلوق، متقی، متواضع، ادیب و عارف برذات اولوب دائماً علما وفضلا ایله انیس وجلیس ایدی ارتکاب مناهی کبی رزائی مسلک ممتاز بشرته منافی کورر ارباب مراجعته دائماً خاطر نوازانه معامله ابراز ایدردی .

بناءً علیه بتون ابی آدم لر کندیسنی پک سور ایدی فضلا وادبای مملکتته هر طرفدن کلان مکتوبلرده حقنده سلام و تحیات تعظیمیه ایراد اولنوردی
او عصرک فضل اسندن سنجار مفتیسنک مخدومی (محمد ثانی) حضرتلری سنجاردن بعض فضلائی (آمد) . یازدینی قیمتدار بر مکتوبده استاد مشارالیهی باقکر نصل بر صورت تحیلکارانه ده یاد ایدبور . عیناً عباره شودر
(استاد احمد زرکر . صفابخش قلوب وروح پرور قاراشمز و حالداش بولداسمز خدمت لرینه دعالم اولنور .
سلام ازمن بر آن یارکریده
که اوجان منست وهم دودیده)

اشته جناب استاد زرکر . احمد چلبی نک حائر اولدینی خارقه مهارت و صنعتده کی اقدام و فعالیت ، شهرمزی قیوجیلق صنعت نفیسه سنده بویله مغبوط امصار وبلاد اوله جق بر مشهر حاله کتیرمش ایدی
(رحمة الله علیه) علی امیری آمدی

پک چوق اما کن مبارکه و تربته عالیله ده بولنان باب وشبکه لر و آویزه ومصنع قندیلر احمد اوسته نک یادکار استادیتدر از جمله واصل سر ابرده اسرار قیومی مولانا جلال الدین رومی حضرتلرینک قونیه ده کی تربته معطره لرینک کموشدن معمول و غایت مزین اولان ایکنجی قیوسی مشارالیه حسن پاشا طرفدن اول ائتاده اعمال و تقدیم اولدینی اوزرنده محر اولان شوقطعه تاریخیه دن مستیاندرکه بونکده یا احمد اوسته نک یا خود شاگردانندن برینک آثار مهارتی اولدیغنده شبهه یوقدر .

صدر اعظم محمدک خلی
وزرا سروری حسن پاشا
آستانه باب منلانک
ایتدی الف وثمانده اهدا

۱۰۰۸

زرکر احمد چلبی نک وفاتی ۱۰۱۰ حدودنده در ضیاع ابدیسی عالم صنعت ایچون پک بیوک ضایعاتدن ایدی .

استاد مشارالیهک شهرتی و ذکر خیری دلرده برخیلی زمان دوام ایلدیکی کبی قیوجیلق صنعتی بوذاتک همتیله پک چوق ترقی ایش و بونک چیره دستی مهارتندن اقتباس ایدرک پک چوق صنعتکار ماهر یتشمش ویتشدردیکی شاگردان دخی آبروی زرکران جهان اولمش ایدی

حتی فاتح ثانی بغداد سلطان مراد خان رابع حضرتلری بغداد بهشت آبادی فتح ایتدکده اما کن مبارکه تربیناتی (آمد) دن سپارش ایش و متعاقباً (آمد) شهرینه کلهرک یمش برکون اقامتله یوتزینات مبارکه کی استاد فی نظیر مشارالیهک شاگردان بدایع یراسی میدانه کتیره شدرکه بوبابده تاریخ نعیاده عیناً شو عباره محرردر .

